

Prof. dr hab. Barbara Kozusznik
Instytut Psychologii
Uniwersytet Śląski

Recenzja
pracy doktorskiej
pt. „Obserwowanie wykluczenia w miejscu pracy: ocena osoby wykluczonej przez
obserwatora” napisanej przez mgr Pulinę Idziak

Na podstawie Uchwały nr 01/11/2025 Rady Naukowej Instytutu Psychologii Uniwersytetu SWPS podjęłam się sporządzenia recenzji rozprawy doktorskiej Pani mgr Pauliny Idziak pt. „Poczucie upokorzenia w miejscu pracy a zaangażowanie w pracę. Analiza roli milczenia organizacyjnego i wielkości organizacji”, przygotowanej pod kierunkiem Pani dr hab. Małgorzaty Gamian-Wilk.

Lektura pracy wzbudziła moje autentyczne zainteresowanie oraz aprobatę zarówno ze względu na podjętą problematykę, jak i sposób jej opracowania. Uważam za szczególnie cenne to, że rozprawa dotyczy zjawiska ważnego społecznie, a jednocześnie wciąż niedostatecznie eksplorowanego w polskiej literaturze naukowej.

Podstawa formalno-prawna recenzji

Opracowana recenzja opiera się na kryteriach wynikających z obowiązującej Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.). Zgodnie z ustawą rozprawa doktorska powinna spełniać następujące kryteria:

1. prezentować ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej,
2. stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego,
3. posiadać formę pracy pisemnej (np. monografii naukowej) lub innej dopuszczalnej formy,
4. w przypadku pracy współautorskiej – wykazywać indywidualny wkład doktoranta.

Poniżej przedstawiam ocenę rozprawy doktorskiej w odniesieniu do powyższych kryteriów.

Ocena rozprawy doktorskiej

Wiedza i samodzielność prowadzenia pracy naukowej

Zgodnie z wymaganiami **kryterium pierwszego** po zapoznaniu się z treścią rozprawy stwierdzam, że mgr Paulina Idziak wykazała się rozległą wiedzą ogólną z zakresu psychologii oraz wysokim poziomem wiedzy specjalistycznej, zwłaszcza w obszarze psychologii pracy i organizacji, psychologii zarządzania oraz psychologii społecznej.

Praca podejmuje niezwykle istotny i aktualny problem wykluczenia społecznego w miejscu pracy, koncentrując się na perspektywie dotychczas relatywnie słabo eksplorowanej – perspektywie obserwatora wykluczenia oraz sposobów, w jakie obserwator ocenia osobę wykluczaną. W literaturze przedmiotu dominują analizy doświadczeń osób wykluczanych lub badania koncentrujące się na sprawcach wykluczenia, natomiast rola osób trzecich – świadków tych procesów – pozostaje marginalizowana, mimo że to właśnie oni często odgrywają kluczową rolę w utrwalaniu bądź przerywaniu mechanizmów ostracyzmu.

Zaproponowane ujęcie problemu należy uznać za szczególnie trafne zarówno z perspektywy teoretycznej, jak i praktycznej. Oceny formułowane przez obserwatorów nie są neutralne – realnie wpływają na pozycję społeczną osoby wykluczanej, jej dostęp do zasobów, możliwość odbudowy pozycji w grupie, a także na ogólną dynamikę relacji w zespole.

Na szczególne uznanie zasługuje decyzja Autorki o zastosowaniu przeglądu systematycznego literatury jako metody porządkowania wiedzy na temat obserwowania ostracyzmu. Jest to wybór ambitny, metodologicznie uzasadniony i adekwatny do złożoności badanego zjawiska.

Przegląd literatury został przeprowadzony w sposób uporządkowany, świadczący o bardzo dobrej orientacji Autorki w aktualnym stanie badań. Dobór źródeł jest trafny, a zaprezentowana synteza literatury spójna i klarowna. Czytelnik otrzymuje solidne podstawy do zrozumienia mechanizmów psychologicznych związanych z obserwowaniem wykluczenia społecznego.

Jednocześnie należy wskazać, że elementem wymagającym doprecyzowania na wczesnym etapie pracy jest sposób sformułowania pytania badawczego. Zostało ono zastąpione ogólnym hasłem „obserwowanie ostracyzmu”, co nie w pełni odpowiada standardom metodologicznym przeglądu systematycznego. W dalszej części pracy Autorka jednak konsekwentnie porządkuje analizowany obszar, a faktyczna realizacja przeglądu dowodzi istnienia dobrze określonego problemu badawczego. Uważam zatem, że niedoprecyzowanie pytania badawczego na początku nie podważa wartości całego opracowania.

Pewne wątpliwości budzi natomiast sposób operowania pojęciami „ostracyzm” i „wykluczenie”. Ze względu na fakt, że w tytule rozprawy pojawia się termin „wykluczenie”, a pierwszy rozdział dotyczy „ostracyzmu”, zasadne byłoby jednoznaczne określenie relacji pomiędzy tymi pojęciami oraz ich definicyjne doprecyzowanie.

Oryginalność i nowatorstwo rozprawy

W odniesieniu do **drugiego kryterium** ustawowego uważam, że rozprawa stanowi oryginalne i nowatorskie rozwiązanie podjętego problemu badawczego. Projekt wyraźnie wypełnia lukę dotyczącą roli świadków ostracyzmu – ich ocen, przekonań i reakcji wobec osoby wykluczanej.

Szczególnie cenne jest potraktowanie wykluczenia jako zjawiska relacyjnego, dynamicznego, osadzonego w triadzie: osoba wykluczana – osoba wykluczająca – obserwator. Takie podejście pozwala wyjść poza uproszczony model „ofiara–sprawca” i lepiej uchwycić rzeczywistą dynamikę procesów społecznych zachodzących w zespołach pracowniczych.

Choć uzyskane wyniki nie zawsze potwierdzają wcześniejsze ustalenia literatury, wnoszą one świeże spojrzenie i istotnie poszerzają wiedzę na temat społecznego funkcjonowania osób stygmatyzowanych (np. osób z otyłością), wpisując się w nurt badań podkreślających znaczenie ochrony, a nie marginalizacji jednostek.

Ocena metodologii i struktury pracy

W odniesieniu do **trzeciego kryterium** należy stwierdzić, że Autorka wykazała się bardzo dobrymi kompetencjami w zakresie planowania, realizacji oraz opisu procesu badawczego.

Hipotezy zostały sformułowane logicznie i poprawnie, a zastosowanie eksperymentu jako metody badawczej jest adekwatne do podjętych problemów. Analizy statystyczne zostały przeprowadzone rzetelnie, a interpretacja wyników jest samodzielna i osadzona w literaturze przedmiotu.

Rozprawa posiada klarowną strukturę monografii naukowej. Część teoretyczna widocznie porządkuje zagadnienia związane z ostracyzmem, obserwowaniem ostracyzmu oraz wykluczeniem w miejscu pracy. Część empiryczna obejmuje sześć eksperymentów wraz z pełnym opisem metodologii, narzędzi, próby badawczej, procedury oraz analiz statystycznych.

Czwarte kryterium ustawowe nie dotyczy pracy Doktorantki gdyż jest jedyną autorką pracy.

Uwagi krytyczne i sugestie rozwojowe

Do pracy mam również kilka uwag o charakterze konstruktywnym:

1. Pewne wątpliwości budzi sposób operowania pojęciami „ostracyzm” i „wykluczenie”. Ze względu na fakt, że w tytule rozprawy pojawia się termin „wykluczenie”, a pierwszy rozdział dotyczy „ostracyzmu”, zasadne byłoby jednoznaczne określenie relacji pomiędzy tymi pojęciami oraz ich definicyjne doprecyzowanie.
2. Elementem wymagającym doprecyzowania na wczesnym etapie systematycznego przeglądu badań jest sposób sformułowania pytania badawczego. Zostało ono zastąpione ogólnym hasłem „obserwowanie ostracyzmu”, co nie w pełni odpowiada standardom metodologicznym. W dalszej części pracy Autorka jednak konsekwentnie porządkuje analizowany obszar, a faktyczna realizacja przeglądu dowodzi istnienia dobrze określonego problemu badawczego. Uważam zatem, że niedoprecyzowanie pytania badawczego na początku nie podważa wartości całego opracowania.
3. Brakuje graficznego przedstawienia modelu badawczego obejmującego wszystkie analizowane zmienne.
4. Poszczególne badania mogłyby zostać opatrzone tytułami, w których znalazłyby się określenia badanych zmiennych.
5. Proponuję, aby Autorka rozważyła rozwiązanie definicyjne wskazujące na możliwą zamiennność stosowania pojęcia „ostracyzm” i „wykluczenie” i żeby zaznaczyła kiedy tych pojęć nie można stosować zamiennie

6. Rozważenia wymaga możliwość ujednolicenia struktury opisu badań – np. poprzez wspólne wprowadzenie teoretyczne i wspólny opis procedury.
7. W tekście brakuje numeracji stron.

Uwagi te nie mają jednak charakteru fundamentalnego i nie podważają wysokiej wartości rozprawy.

Konkluzja

Recenzowana przeze mnie rozprawa doktorska pt. „Obserwowanie wykluczenia w miejscu pracy: ocena osoby wykluczonej przez obserwatora” napisana przez mgr Paulinę Idziak jest oryginalnym osiągnięciem naukowym i stanowi spójne i całościowe dzieło, w którym:

- a) został sformułowany oryginalny, uzasadniony teoretycznie i zweryfikowany problem badawczy
- b) wykorzystana metodologia jest poprawna i adekwatna do celów,
- c) uzyskane wyniki wnoszą nową wiedzę w dziedzinę psychologii pracy, organizacji i zarządzania.

Uważam, że rozprawę mgr Pauliny Idziak można uznać za odpowiadającą wymogom stawianym pracom doktorskim i wnoszę o dopuszczenie jej do dalszych faz przewodu doktorskiego.

Błotnicki
Kotouře, 10.01.2026r.